

/md/content/gfkukraine/presentations/121026_optimization.pdf.

6. Gillen P. *Novye agenty vlijanie*. – M.: Aspekt Press, 2009. – 143 s.

7. Dajdzhest Uaneta 2012 (Uanet 2012 Digest) [Elektronnyj resurs] / Uanet 2012 Digest // Prodigyagency. – Rezhym dostupu: <http://prodigyagency.com/digest>.

8. Illjashenko S. M. Suchasni tendencii' zastosuvannja Internet–tehnologij u marketyngu / S. M. Illjashenko // *Marketyng i menedzhment innovacij*. – 2011. – T.2. – №4. – 176 s.

9. Logunova M. M. *Politychna imidzhologija: Metod. richok. do dyscyplini*. – K.: NADU, 2004. – 369 s.

10. Rudenko Je. *Podkastyng – ce te, shho pid kastrulju?* [Elektronnyj resurs] / Je. Rudenko // *Oficijnyj sajт BBC Ukrai'na*. – Rezhym dostupu: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/multimedia/2010/05/100525_podcasting_on.shtml.

11. Sahan' O. M. Pro vykorystannja social'nyh merezh internetu jak zasobu stvorennja imidžu politychnoi' vlady v Ukrai'ni // *Visnyk NUJuAU im. Ja. Mudrogo*. – 2014. – №2 (21).

12. Sohac'ka O. *Monetyzacija social'nyh media u global'nomu informacijnomu prostori* / O. Sohac'ka, T. Oleksyn // *Zhurnal jevropejs'koi' ekonomiky*. – K., 2012. – T.11. – №1. – S.210.

13. Shherbatih Ju. *Psihologija vyborov. Manipuljacija massovym soznaniem – mehanizmy vozdejstvija*. – M., 2005.

14. Bernoff J. [Elektronnyj resurs] / Bernoff J. // *Forrester Typepad*. – Rezhym dostupu: <http://forrester.typepad.com/groundswell/2007/12/the-post-method.html>.

15. Cabochan K. *Social Media Metrics That Matter* [Elektronnyj resurs] / K. Cabochan // *Social Media Today*. – Rezhym dostupu: <http://socialmediatoday.com/karen-cabochan/1248051/social-mediometrics-matter>.

16. Evans D. *Social Media Marketing: The Next Generation of Business Engagement* / D. Evans, J. McKee. – John Wiley & Sons, 2010. – 408 p.

17. Gunelius S. *10 Laws of Social Media Marketing* [Elektronnyj resurs] / S. Gunelius // *Entrepreneur*. – Rezhym dostupu: <http://www.entrepreneur.com/article/218160>.

18. Gunelius S. *30–Minute Social Media Marketing: Step–by–step Techniques to Spread the Word About Your Business* / S. Gunelius. – McGrawHill, 2010. – 272 p.

19. Hollis N. *Social Media: Fans and Followers Are an “End”, Not a “Means”* [Elektronnyj resurs] / N. Hollis // *Millward Brown: Point of View*. – Rezhym dostupu: <http://www.millwardbrown.com/Insights/PointsOfView/Default.aspx>.

20. Lesidrenska S. *Social–Media Platforms and Its Effect on Digital Marketing Activities* / S. Lesidrenska, P. Dicke // *Marketyng i menedzhment innovacij*. – 2012. – №1. – P.44–52.

Belous Yu. V., a student at the Faculty of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kiev), juliarutto@gmail.com

Social internet media as a tool for promoting and forming political image

The article describes the theoretical basis for the functioning of social media as a tool for the formation of political image. In particular, the concept is defined and the main types of social media and find out the main principles of using social media in shaping the political image.

Keywords: image, the image of a political, social media, social network.

Белюс Ю. В., студентка философского факультета, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), juliarutto@gmail.com

Социальные интернет медиа как инструмент формирования и продвижения политического имиджа

Рассмотрены теоретические основы функционирования социальных медиа, как инструмента формирования политического имиджа. В частности определено понятие и основные виды социальных медиа и выявлены основные принципы использования социальных медиа в формировании политического имиджа.

Ключевые слова: имидж, политический имидж, социальные медиа, социальные сети.

* * *

УДК 323.173

Васильчук Є. О.

кандидат політичних наук, доцент
кафедри історії України та суспільних дисциплін,
Черкаський державний технологічний університет
(Україна, Черкаси), asdp_ua@bk.ru

ТЕНДЕНЦІ ДЕСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ РОСІЙСЬКОГО ЕКСТРЕМІЗМУ В УКРАЇНІ

Проаналізовано тенденції деструктивної діяльності суб'єктів російського екстремізму в Україні. Констатується, що наявний у суб'єктів російського екстремізму арсенал засобів та методів досягнення поставлених цілей перетворив виразників екстремістської ідеології на вагомий загрозу національній безпеці України. З метою охорони життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави боротьба з цим явищем є одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних і безпекових органів.

Ключові слова: російський екстремізм, конституційний лад, територіальна цілісність, державний суверенітет, збройне насильство, ескалація.

Дестабілізаційний і соціально–деструктивний потенціал суб'єктів політичного екстремізму найбільше виявляється у складних міжнародних та внутрішньополітичних умовах, характерних для країн із вкрай нестабільними політичними режимами і складною соціально–економічною ситуацією.

Аналіз суспільно–політичної ситуації в таких державах, зокрема й в Україні, засвідчує, що політичний екстремізм став довготривалим чинником суспільного розвитку. Суспільна небезпечність його суб'єктів підсилюється схильністю до соціальної мімікрії та варіативністю виявів у реальному житті, що набувають характеру гострих громадянських конфліктів (зростання групових порушень громадського порядку, неконтрольоване поширення зброї та її використання для вирішення конфліктних ситуацій, масові зворушення тощо) і створюють живильне середовище для суттєвого розширення соціальної бази політичного екстремізму та його переростання в терористичну діяльність. Попри спрямовані на локалізацію і нейтралізацію цього явища зусилля міжнародних інституцій, правоохоронних і безпекових органів, зазначені обставини забезпечують відносно високу соціальну стійкість та стабільність існування його суб'єктів.

Діяльність російських екстремістських угруповань є предметом дослідження таких авторів, як В. Лихачов, Ю. Коргунюк, В. Прибиловський, О. Верховський, В. Соловей та ін. Разом із тим, на сьогодні відсутні комплексні наукові праці, присвячені дослідженню новітніх тенденцій розвитку російського екстремізму, що й визначає актуальність пропонованої статті.

Метою статті є аналіз провідних тенденцій деструктивної діяльності суб'єктів російського екстремізму в Україні.

Об'єктами злочинних посягань носіїв екстремістської ідеології є конституційний лад країни, політична система суспільства, державно–політичні інститути, життя, здоров'я, свобода громадян тощо.

Цілі політичного екстремізму, залежно від соціально–деструктивної та дестабілізаційної спрямованості його суб'єктів, поділяються на внутрішньополітичні та зовнішньополітичні.

Внутрішньополітичними цілями екстремістської діяльності є конституційний лад і політичний режим у державі, дискредитація інститутів громадянського

суспільства та суб'єктів владно–політичних відносин серед населення, дестабілізація внутрішньополітичної ситуації в країні, дезорганізація, блокування діяльності або захоплення органів державної влади й управління.

Серед зовнішньополітичних цілей екстремізму варто виокремити дискредитацію авторитету держави на міжнародній арені, послаблення її міжнародних зв'язків, зрив проєктів із міжнародного співробітництва тощо.

З огляду на масштабність розгортання таких акцій, цілі суб'єктів екстремістської діяльності можуть визначатися як:

– тактичні, що передбачають цілеспрямоване поширення екстремістських настроїв та ідей серед населення, здобуття засобів для здійснення своєї злочинної діяльності, створення організаційно–технічних умов для розгортання терористичної діяльності та ін.;

– стратегічні – у разі їхньої спрямованості на створення умов повалення конституційного ладу, посягання на територіальну цілісність, дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації в державі або її окремих регіонах тощо.

На сьогодні в еволюційних процесах політичного екстремізму спостерігається декілька загальних тенденцій, дослідження яких дозволить установити місце і роль його суб'єктів у системі викликів та загроз національній безпеці держави, виробити і науково обґрунтувати комплекс превентивних і репресивно–правових заходів, необхідних для їхньої локалізації, нейтралізації та мінімізації згубного впливу на соціальну атмосферу суспільства.

Серед внутрішньополітичних тенденцій розвитку екстремізму є зростання рівня його небезпеки для конституційного ладу, життя і здоров'я громадян. Силова лінія цієї тенденції визначається такими чинниками:

– поширенням практики застосування політично мотивованого насильства як найбільш ефективного засобу розв'язання наявних у суспільстві проблем;

– застосуванням радикально налаштованими суб'єктами політичного життя терористичних методів досягнення своїх цілей;

– варіативністю застосування тактики насильницької боротьби та спроб спрямовувати її проти осіб, не пов'язаних з активною політичною діяльністю, та об'єктів підвищеної небезпеки задля досягнення найбільшого резонансу і пропагандистського ефекту для своєї протиправної діяльності.

Іншою вагомою тенденцією розвитку політичного екстремізму є спроби його суб'єктів розширити власну соціальну базу, що зумовлює його переростання зі спорадичного в системне явище політичного життя. Ці спроби супроводжуються розгортанням масованої агітаційно–пропагандистської діяльності, скоєнням злочинів, які мають значний суспільний резонанс, створенням власної інфраструктури, що передбачає накопичення ресурсного потенціалу, різних видів озброєння і засобів зв'язку, необхідних для здійснення екстремістських акцій, професійним конспіруванням своєї протиправної діяльності.

Чинниками, що зумовлюють розвиток цієї тенденції, є:

– ускладнення соціально–економічної ситуації, стрімке зростання депривації та маргіналізації найбільш соціально вразливих верств населення, які є потенційними об'єктами для пропаганди суб'єктів екстремістської діяльності;

– загострення ситуації у сфері міжнаціональних відносин, що призводить до ескалації націоналістичних і ксенофобських настроїв серед населення та сприяє поглибленню суперечностей між різними соціальними групами;

– поширення міжконфесійних конфліктів, спричинених конкуренцією між різними релігійними конфесіями і деномінаціями за вплив на вірян, розгортання боротьби за об'єкти власності релігійних громад та культові споруди;

– активізація діяльності збройних іредентистських і сепаратистських угруповань, у тому числі підтримуваних ззовні, які спрямовують свою діяльність на дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації в країні, домагаючись виходу з її складу окремих регіонів;

– нестабільність суспільно–політичної ситуації в країні, зумовлена запеклою боротьбою за владу між різними політичними елітами, зростанням політичної поляризації суспільства та падінням авторитету державно–владних інститутів серед населення.

Аналізуючи процеси розвитку політичного екстремізму, варто наголосити на зростанні рівня професійної організованості суб'єктів екстремістської діяльності, які на сьогодні із суто маргінального явища перетворюються на вагомий інструмент впливу на внутрішньополітичну ситуацію в державі. Це пояснюється такими чинниками:

– формуванням ресурсного потенціалу суб'єктів екстремістської діяльності, що поєднує інтелектуальні, організаційні, матеріально–технічні та фінансові можливості;

– залученням до лав екстремістських угруповань осіб, які мають спеціальні знання і навички поводження зі зброєю, негласного збирання інформації, діяльності в нелегальних або напівлегальних умовах;

– створенням сучасної розгалуженої інформаційної та агітаційно–пропагандистської інфраструктури, що забезпечує послідовну дискредитацію діяльності владно–політичних інститутів, сприяє поширенню екстремістських настроїв та ідей серед населення;

– набуттям транснаціонального характеру діяльності низки екстремістських угруповань, який виявляється в пошуках і встановленні контактів, налагодженні результативної взаємодії зі своїми закордонними аналогами, спеціальними службами та розвідувальними органами потенційних держав–агресорів. Це дозволяє забезпечувати обмін досвідом проведення протиправних акцій, провадити підготовку виконавців екстремістських заходів, налагоджувати канали фінансування екстремістської діяльності, постачати інформацію оборонного значення тощо. Існування такого своєрідного “екстремістського інтернаціоналу” дозволяє суттєво впливати на процес розроблення й ухвалення державно–управлінських рішень з урахуванням власних інтересів через інформаційний чи силовий тиск на органи державної влади та управління або створення альтернативних інститутів влади, що

спираються виключно на авторитет збройного насильства.

Також вагомою тенденцією розгортання діяльності суб'єктів екстремізму є їхня схильність до легалізації та набуття офіційного політичного статусу задля конспірування своєї діяльності й інкорпорації до виборних органів державної влади. Це досягається насамперед шляхом налагодження контактів з офіційно зареєстрованими громадськими організаціями і політичними партіями, які мають своїх представників в органах місцевого самоврядування або володіють потенційними електоральними можливостями.

Інший шлях легалізації екстремістських угруповань полягає у створенні ними своєрідних політичних “надбудов”, які є прикриттям для діяльності збройних або незаконних воєнізованих формувань, орієнтованих виключно на силові сценарії розвитку політичних подій. Згадувана тенденція, як уже наголошувалося вище, значною мірою є характерною і для України. Так, окрім традиційного використання російськими екстремістами ресурсної бази й електоральних можливостей офіційно зареєстрованих політичних партій проросійської спрямованості, їхніми лідерами утворено громадську організацію “Донецька республіка”, політичний рух “Новоросія”, громадський рух “Південний схід” тощо.

Особлива суспільна небезпечність екстремістських виявів вбачається в їхньому відверто протиправному, кримінальному спрямуванні. Безкомпромісність та фанатизм представників екстремістських груп і спільнот у відстоюванні власних ідей, бажання досягти мети, не враховуючи об'єктивних потреб суспільства, зумовлюють ескалацію соціального напруження і конфліктів. Крім того, важливою обставиною, що впливає на зростання криміногенності суб'єктів екстремізму, є процес зрощування окремих саморадикалізованих індивідів, екстремістськи налаштованих груп і спільнот із кримінальним світом.

Радикальні політичні гасла стають зручним прикриттям для окремих авантюристів та представників злочинних угруповань щодо скоєння різних злочинів, зокрема захоплення об'єктів власності, здійснення тиску на конкурентів, зведення рахунків із ними через застосування насильства тощо. За таких умов політизована екстремістська діяльність постає як дії відверто кримінального характеру, спрямовані проти особи, суспільства і держави. Їх учинення може камуфлюватися ефемерною “революційною доцільністю”, тривалий час вони можуть лишатися безкарними через дезорганізацію правоохоронної системи держави, невизначеність правового і суспільного статусу правоохоронних органів, їх цілеспрямовану дискредитацію серед населення.

Аналіз розгортання російського екстремізму на території України дозволяє виокремити декілька провідних тенденцій, які відображають цілі, завдання, методи і засоби його суб'єктів.

Найперше, діяльність суб'єктів російського екстремізму на території України скеровується на ескалацію збройного насильства, дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації в країні та послідовну компрометацію авторитету органів державної влади серед населення під контролем та в інтересах Російської Федерації.

У цьому контексті характерною тенденцією їхньої діяльності є поява ознак озброєності. Усунення від влади В. Януковича і його оточення в лютому 2014 р. під посиленням впливом свідомо поширюваних провокаційних інформаційних повідомлень спричинило ескалацію суспільно-політичної напруженості в південно-східних регіонах України. Слабкість, а подекуди й фактична бездіяльність правоохоронних і безпекових органів у цих регіонах, випадки порушення присяги окремими працівниками силових структур зумовили активізацію підтримуваних ззовні сепаратистських сил, які спрямовують свою діяльність на порушення територіальної цілісності України. З цією метою проросійськими, екстремістськи налаштованими активістами захоплюються місця дислокації військових частин і правоохоронних органів задля здобуття зброї та військового спорядження для подальшого розгортання своєї діяльності. Неконтрольованому поширенню зброї серед населення також сприяє активізація діяльності представників злочинного світу, які здобули реальні можливості для відкритого незаконного перерозподілу об'єктів власності.

Іншим каналом отримання зброї проросійськими бойовиками є діяльність спеціальних служб і розвідувальних органів Російської Федерації, які через своїх представників у південно-східних регіонах України, що тривалий час перебували на нелегальному або напівлегальному становищі, забезпечують безперебійне постачання різних видів озброєння для розгортання повномасштабних терористичних дій на території України.

На окрему увагу заслуговує участь у диверсійно-терористичній діяльності на території України російських найманців, діяльність яких тривалий час координував диверсант і терорист І. Гіркин (Стрелков). Із розгортанням бойових дій у південно-східних регіонах України російськими екстремістськими угрупованнями оголошено збір коштів та формування “добровольчих загонів”. Наприклад, як випливає з повідомлення офіційного сайту РНС, активісти цього угруповання через інтернет-систему “Яндекс.Гроші” накопичували матеріальну допомогу для найманців РНС, які воюють на території України [див. 9]. З цього приводу на брифінгу Голови Служби безпеки України В. Наливайченка, що відбувся 4 липня 2014 р., було оголошено: “Планування, фінансування та реалізація Росією військової агресії на території Луганської та Донецької областей організовуються, спрямовуються, здійснюються силами, насамперед, Федеральної служби безпеки Російської Федерації, Головного розвідувального управління Збройних Сил Російської Федерації, найманців усіляких видів і сортів з усієї Росії, і в тому числі найманців і з України. При цьому використовуються ті джерела і канали фінансування, які застосовуються злочинними організаціями для закупівлі зброї, з якої розстрілюється мирне населення України” [1].

Наявність озброєння та притік найманців дозволили лідерам проросійських сепаратистських угруповань розгорнути повномасштабну партизанську війну в міських умовах і диверсійно-підривну діяльність проти підрозділів Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та

Державної прикордонної служби України на користь Російської Федерації.

Вагому роль у цьому відіграють утворені російськими екстремістами незаконні воєнізовані та збройні формування. Так, у межах проросійського воєнізованого угруповання “Народне ополчення Донбасу”, керівництво яким узяло на себе т.зв. “міністерство оборони ДНР”, сформовано низку підрозділів (“Слов’янська бригада”, бригади “Схід”, “Оплот”, “Кальміус”, “Спарта”, батальйони “Сомалі”, “Смерть”, “Степ”, “Російська православна армія” та ін.), які здійснюють диверсійно-терористичну діяльність на об’єктах соціальної, народногосподарської та військової інфраструктури. Після проголошення об’єднання т.зв. “ДНР” і “ЛНР” у т.зв. “Союз народних республік”, або “Новоросію”, відбулося злиття незаконних воєнізованих і збройних формувань, що діють на території Донецької та Луганської областей.

Характерною ознакою діяльності проросійських, екстремістськи налаштованих угруповань на території України є їхня підтримка спеціальними службами і розвідувальними органами Російської Федерації. Як впливає з неодноразових повідомлень ЗМІ, правоохоронних та безпекових органів України, інструктаж і координацію діяльності сепаратистських угруповань здійснюють російські офіцери ФСБ та ГРУ. Зокрема, вищезгадуваний т.зв. “міністр оборони ДНР” І. Гіркін (Стрелков), за неодноразовими повідомленнями ЗМІ, перебував на військовій службі в розвідувальних органах Російської Федерації [див. 6; 7]. У липні 2014 р. одним із керівників т.зв. “ДНР” став колишній міністр державної безпеки Придністровської молдавської республіки генерал-лейтенант В. Антюфєєв, а представники придністровських спеціальних служб обійняли керівні посади в силовому блоці цього терористичного утворення [див. 5].

Іншим напрямком діяльності російських екстремістських угруповань щодо дестабілізації суспільно-політичної ситуації в південно-східних регіонах України є спроби створення паралельних інститутів влади. Поштовхом до цього стало проголошення т.зв. “деклараций про суверенітет” “ДНР” та “ЛНР” із подальшим проведенням референдумів стосовно підтримки ідеї створення цих утворень. На підставі результатів цих “референдумів”, проведених 11 травня 2014 р. і не визнаних світовою громадськістю, представники сепаратистських угруповань формально проголосили незалежність “ДНР” та “ЛНР”.

Намагання дискредитувати діяльність органів державної влади й управління України, забезпечити подальшу легалізацію свого існування і встановити контроль над ресурсною базою регіону зумовили створення керівниками сепаратистських угруповань квазіінститутів публічної влади, які прагнуть перебрати на себе функції та повноваження чинних владно-політичних інститутів. Одним із таких кроків, як уже зазначалося вище, стало силове усунення від обійманих посад керівників органів державної влади й управління з подальшою їх заміною на висуванців проросійських екстремістських угруповань.

Надалі керівниками цих утворень було проголошено створення органів законодавчої, виконавчої та судової влади як противаги владній вертикалі, сформованій

відповідно до Конституції та чинного законодавства України. Так, головою “Верховної ради ДНР” став Д. Пушилін. “Прем’єр-міністром ДНР” спочатку було оголошено громадянина Російської Федерації О. Бородая, який згодом склав повноваження на користь О. Захарченка. До складу “уряду ДНР” увійшли два “перших віце-прем’єр-міністри” (В. Антюфєєв та А. Пургін), “віце-прем’єр-міністр з економіки” (О. Семенов), “віце-прем’єр-міністр із соціальної політики” (О. Калкоський), “міністр економічного розвитку” (В. Підгорний), “міністр палива та енергетики” (О. Грановський), “міністр фінансів (К. Матюшенко), “міністр податків та зборів” (П. Савченко), “міністр будівництва та архітектури” (П. Яблонський), “міністр інформації та масових комунікацій” (О. Хряков), “міністр транспорту” (О. Сидельников), “міністр зв’язку” (М. Хардинов), “міністр вугільної промисловості” (І. Івакін), “міністр охорони здоров’я” (К. Щербаков), “міністр культури” (Н. Вороніна), “міністр спорту і туризму” (М. Мішин), “міністр сільського господарства та продовольства” (Ю. Синяговський), “міністр житлово-комунального господарства” (В. Розсадников), “міністр юстиції” (В. Писаренко), “міністр оборони” (І. Гіркін (Стрелков), “міністр внутрішніх справ” (О. Ковальчук), “міністр праці та соціальної політики” (Р. Лягін), “голова управління справ уряду” (Б. Литвинов), “голова департаменту зі зв’язків з громадськістю” (О. Блоха), “голова контрольно-ревізійного управління” (І. Белік), “голова служби безпеки” (О. Ходаковський), “генеральний прокурор” (Д. Гринюк) [8].

Схожим чином сформовано управлінську вертикаль і т.зв. “ЛНР”. “Головою ЛНР” було проголошено В. Болотова, який у серпні 2014 р. передав свої повноваження І. Плотницькому. “Головою народної ради” – органу управління “ЛНР” із невизначеними повноваженнями став О. Карякін. До складу “Ради міністрів ЛНР”, яку очолив Г. Ципкалов, входять перший заступник голови “Ради міністрів ЛНР” (В. Потапов), два заступники “Ради міністрів ЛНР” (В. Нікітін та С. Литвин), “міністр інфраструктури, транспорту та зв’язку” (О. Чумаченко), “міністр економічного розвитку і торгівлі” (О. Бєсєдіна), “міністр палива, енергетики та вугільної промисловості” (Д. Лямін), “голова державного митного комітету” (А. Карпак), “міністр природних ресурсів та екологічної безпеки” (Ю. Дегтярьов), “міністр праці та соціальної політики” (С. Малахова), “міністр юстиції” (О. Шубін), “міністр фінансів” (Є. Мануйлов), “міністр охорони здоров’я” (Л. Айрапетян), “міністр освіти, науки і культури” (Л. Лаптева), “голова агентства торговельних відносин” (Л. Рублевська), “міністр будівництва та житлово-комунального господарства” (О. Русаков), “міністр сільського господарства і продовольства” (Ю. Рошупкін), “міністр державної безпеки” (Л. Пасічник), “міністр з надзвичайних ситуацій і ліквідації наслідків стихійних лих” (С. Іванушкін) [4].

24 травня 2014 р. “ЛНР” оголосила про своє об’єднання з іншим терористичним угрупованням – “Донецькою народною республікою” в т.зв. “Союз народних республік”, або “Новоросію”, “спікером

парламенту” якої було обрано колишнього народного депутата України від Партії регіонів О. Царьова.

Як бачимо, створення російськими екстремістськими угрупованнями паралельних інститутів влади на території Донецької та Луганської областей, незважаючи на їхній виключно ілюзорний характер, засвідчує бажання керівників сепаратистських угруповань легалізувати своє становище перед світовою спільнотою і забезпечити собі статус повноправних учасників переговорних процесів щодо врегулювання збройного конфлікту в цьому регіоні. Однак, попри проголошення власної “незалежності”, світова спільнота не визнала ці утворення державами, а Генеральною прокуратурою України ці самопроголошені “республіки” кваліфіковані як терористичні організації [3].

Ескалація суспільно-політичного напруження в південно-східних регіонах України супроводжується розгортанням інформаційно-пропагандистської діяльності російських екстремістських угруповань у віртуальному просторі шляхом створення сайтів, чатів, блогів, груп у соціальних мережах тощо, через які пропагуються ідеї сепаратизму, збройної боротьби, непокори органам державної влади й управління України, вихваляються ватажки та учасники проросійських терористичних угруповань і т. ін. Особливу увагу на цих інтернет-ресурсах приділено поширенню інформації антидержавницького провокаційного спрямування, що підриває авторитет і престиж України, органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

Створення позитивного образу органів державної влади та управління серед населення, формування престижу й авторитету правоохоронних і судових органів є невід’ємним завданням держави. Це дозволить сформувати належний рівень довіри громадян до державно-владних інститутів, забезпечити стійкість та стабільність їхнього функціонування. Зважаючи на це, екстремістські угруповання для досягнення власних цілей спрямовують свою діяльність проти інститутів влади через намагання дискредитувати їх серед населення або блокувати їхню роботу, що унеможливить виконання ними своїх функцій. Дезорганізація діяльності органів державної влади й управління об’єктивно зумовлює виникнення соціальних катаклізмів, за яких суб’єкти екстремізму отримують додаткові можливості щодо рекрутування до своїх лав окремих осіб, створення і поширення серед населення ілюзій про обґрунтованість застосування насильства стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

Одним із вагомих напрямів дестабілізації внутрішньополітичної ситуації в Україні, що здійснюється в інтересах Російської Федерації, є поширення інформаційних впливів, спрямованих на підрив довіри населення до її інститутів та уповноважених осіб. У сучасному суспільстві переважна більшість населення отримує інформацію про події, що відбуваються в країні та світі, з повідомлень засобів масових інформації. Протягом останніх років набули популярності, особливо серед молоді, різноманітні соціальні мережі, де в

онлайновому режимі, окрім поширення інформації, здійснюється спілкування різних осіб. Фактично соціальні мережі сьогодні стали невід’ємним елементом буття багатьох людей, потужно впливаючи на формування їхнього сприйняття соціальної реальності, вироблення ціннісних настанов і орієнтацій. Через це переважна більшість екстремістів зосереджує свою діяльність насамперед на мережі Інтернет та на видавничій сфері.

Намагаючись послабити регулятивний вплив органів державної влади й управління з метою дестабілізації внутрішньополітичної ситуації в Україні, суб’єкти екстремізму найчастіше вдаються до поширення неперевіреної чи свідомо викривленої інформації про реальний стан у державі або окремих сферах суспільного життя. Спекулюючи на наявних у суспільстві проблемах, вони намагаються сформувати негативне сприйняття державної політики населенням, порушити баланс інтересів та потреб різних соціальних груп. Завданням поширення російськими екстремістами провокаційної, завідомо неправдивої інформації є насамперед забезпечити формування не раціонального, а негативного емоційно-чуттєвого сприйняття населенням певних подій і заходів, ініціаторами яких є органи державної влади й управління України. Ця інформаційна діяльність зазвичай здійснюється анонімно, що, у свою чергу, суттєво ускладнює виявлення і вчасну нейтралізацію її ініціаторів.

Викривлення позиції держави щодо вирішення нагальних для суспільства проблем має на меті підрвати довіру населення до законно обраних державних органів влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Це сприяє нагнітання протестних настроїв серед населення, створює соціально-політичне напруження в суспільстві, що зрештою призводить до виникнення конфліктних ситуацій: масових протестних заходів, силових сутичок, порушень громадського порядку, активізації сепаратистських сил і терористичних угруповань тощо.

Суб’єкти російського екстремізму у власному арсеналі накопичили різноманітні методи і способи дискредитації діяльності органів державної влади й управління, їх посадових осіб. Так, на сьогодні у всесвітній мережі Інтернет діє низка інформаційних ресурсів, змістовне наповнення і діяльність яких координується фахівцями з інформаційних війн та впливів зі спеціальних служб і розвідувальних органів Російської Федерації. У популярних російських соціальних мережах “Вконтакте” та “Однокласники” діють такі групи, як “Антимайдан (Південний схід)”, “Республіка Новоросія/Антимайдан”, “Народна Дружина Одеси (Антимайдан)”, “АнтиМайдан Донецьк ДНР Луганск ЛНР”, “Антимайдан Донбас Допомога. Загони Самооборони”, “Російська православна армія”, “Лівий сектор / Антимайдан”, “Добровольчі загони РНС” та ін. Крім того, у віртуальному просторі функціонує низка сайтів проросійських сепаратистських угруповань, зокрема: “Центральне інформаційне агентство Новоросії”, “Російська весна”, “КіберБеркут”, “Республіканський інформаційний портал Луганської народної республіки”,

“Інформаційний портал Донецької народної республіки” тощо.

Через зазначені інформаційні ресурси під гаслами відстоювання прав та інтересів населення південно-східних регіонів України, захисту російської мови і культури, православ'я, які нібито утискуються, здійснюється масована пропаганда сепаратистських ідей, відбувається консолідація екстремістськи налаштованих осіб для скоєння терористичних актів на території України. Ефективність реалізації цих інформаційних впливів визначається кількістю специфічних симпатій (“лайків”, “класів”, “репостів” тощо), які виявляють користувачі до сюжетів, поширюваних на цих ресурсах.

Також серед найбільш популярних тем, що їх використовують російські екстремісти у своїй пропагандистській діяльності, є спроби поставити під сумнів діяльність Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Через підконтрольні проросійським екстремістам інформаційні ресурси і друковані матеріали здійснюється тиражування завідомо неправдивих повідомлень про зв'язки окремих державних та політичних діячів України зі спеціальними службами інших країн, зокрема США, звинувачення їх у шпигунстві, зраді національних інтересів тощо. Українці викривлено подаються події листопада 2013 р. – лютого 2014 р., які призвели до відсторонення від влади В. Януковича і його оточення. В інтерпретації екстремістськи налаштованих пропагандистів вони визначаються як “державний переворот”, а легітимно обраний Президент України, органи законодавчої, виконавчої та судової влади позначаються збірною назвою “київська хунта”. Показовою в цьому сенсі є видана у 2014 р. книга С. Бишка і колишнього головного редактора центрального друкованого органу РНЄ – газети “Російський порядок” О. Кочеткова під промовистою назвою “Євромайдан імені Степана Бандери. Від демократії до диктатури”. У ній автори на підставі перекручених фактів та інформаційних повідомлень ЗМІ намагаються сформулювати думку читача про начебто антиросійську спрямованість політики чинного державно-політичного керівництва України, що супроводжується фактичним беззавладдям і скоєнням численних злочинів проти мирного населення на ґрунті міжнародної ворожнечі [2]. Згодом російськими пропагандистами за матеріалами цієї книги було створено та розміщено у відеохостінгу *YouTube* декілька короткометражних фільмів.

До сфери інформаційного протиборства потрапляють і підрозділи Збройних Сил України, правоохоронних та безпекових органів, добровольчі з'єднання, які беруть участь в Антитерористичній операції в південно-східних регіонах України. Російськими екстремістами вони визначаються як “українські” або “київські карателі”, що начебто знушаються над мирним населенням. Натомість представники проросійських терористичних угруповань подаються як “ополченці”, які, навпаки, нібито захищають права й інтереси місцевого населення.

У межах реалізації своєї деструктивної інформаційно-пропагандистської діяльності суб'єктами російського екстремізму в Україні сформовано

своєрідний ідеологічний дискурс, призначення якого полягає в здійсненні послідовної дискредитації та компрометації діяльності органів державної влади й управління України. Поряд із вищенаведеними, російські екстремісти активно використовують такі негативно-оцінювальні штампи, як “українські фашисти”, “бандерівці”, “неонацисти”, “каральні акції” та ін., метою експлуатації яких є підірив довіри до легітимних обраних органів державної влади й управління України серед населення, а також дискредитація вищого політичного керівництва України перед світовою спільнотою.

Отже, поширення суб'єктами російського екстремізму провокаційної, свідомо викривленої або неперевіреної інформації має на меті забезпечити внутрішньополітичну дестабілізацію в Україні. Це досягається через намагання сформувати громадську думку про діяльність органів державної влади й управління, їх посадових осіб виключно в негативній площині. Такі методи інформаційного впливу, за задумом керівників, неформальних лідерів та ідеологів російських екстремістських угруповань, мають легітимізувати в масовій свідомості можливість застосування насильства, провадження підпільної боротьби, терористичної діяльності, непокори владним інститутам та свідомого порушення чинного законодавства України.

Таким чином, аналіз провідних тенденцій розвитку російського екстремізму на сьогодні засвідчує, що наявний у його суб'єктів арсенал засобів та методів досягнення поставлених цілей перетворив виразників екстремістської ідеології на вагому загрозу національній безпеці України. З метою охорони життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави боротьба з цим явищем є одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних і безпекових органів. Ефективність цієї діяльності безпосередньо залежить від своєчасності, об'єктивності аналізу й адекватного прогнозування змін, які відбуваються в ідейно-політичному наповненні, організаційному позиціонуванні та системі тактичних прийомів суб'єктів екстремістської діяльності. Через це працівники оперативних підрозділів правоохоронних і безпекових органів, до професійної компетенції яких віднесено питання профілактики, запобігання і протидії цим виявам, мають володіти науково обґрунтованими знаннями щодо сутності російського екстремізму, особливостей маніфестації його суб'єктів у реальному політичному житті.

Як подальші напрями дослідження перспективними автор вважає розкриття теоретичних підходів до вивчення російського екстремізму.

Список використаних джерел

1. Брифінг Голови Служби безпеки України Валентина Наливайченко 4 липня 2014 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Служби безпеки України. – Режим доступу: http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=128415&cat_id=39574.
2. Бышок С. Евромайдан имени Степана Бандеры. От демократии к диктатуре. Второе издание / С. Бышок, А. Кочетков. – М.: Книжный мир, ФРИГО “Народная дипломатия”, 2014. – 480 с.
3. Самопроголошені республіки у Донецькій та Луганській областях кваліфіковано як терористичні організації [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. –

Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=138582

4. Совет министров Луганской народной республики [Электронный ресурс] // Республиканский информационный портал Луганской народной республики. – Режим доступа: <http://lnr-portal.su/soviet-ministrov>.

5. Стрелкова Москва не бросила, или Что стоит за назначением в ДНР силовики из Приднестровья [Электронный ресурс] // Официальный сайт газеты “Московский комсомолец”. – Режим доступа: http://www.mk.ru/politics/2014/07/11/strelkova-moskva-ne-brosila-ili-chto-stoit-za-naznacheniem-v-dnr-siloviki-iz-pridnestrovyia.html?google_editors_picks=true.

6. Стрелок на камеру зізнався, що працював на ФСБ [Електронний ресурс] // Офіційний сайт інформаційного порталу “Українська правда”. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/07/12/7031713/>.

7. Украина: офицер ГРУ и “рука России”? [Электронный ресурс] // Официальный сайт Русской службы BBC. – Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/russian/international/2014/04/140415_ukraine_russia_special_forces.shtml.

8. Кто е who в самопроголошений Донецкий народный республици [Електронний ресурс] // Офіційний сайт інформаційного агентства “Еспресо.тв”. – Режим доступу: http://espreso.tv/article/2014/05/16/khto_je_who_v_samoproholosheniy_doneckiy_narodniy_respublici.

9. “Яндекс” очень любит бандеровцев [Электронный ресурс] // Официальный сайт Общероссийского общественного патриотического движения “Русское национальное единство”. – Режим доступа: http://soratnik.com/press/p_2014-05-24.html.

References

1. Bryfinh Holovy Sluzhby bezpeky Ukrayiny Valentyna Nalyvaychenka 4 lypnya 2014 r. [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt Sluzhby bezpeky Ukrayiny. – Rezhym dostupu: http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=128415&cat_id=39574.

2. Byshok S. Evromaydan ymeny Stepana Banderi. Ot demokratyy k dyktature. Vtoroye yzdanie / S. Byshok, A. Kochetkov. – M.: Knyzhniy myr, FRYHO “Narodnaya diplomatyia”, 2014. – 480 s.

3. Samoproholosheni respubliky u Donets'kiy ta Luhans'kiy oblasti kvalifikovano yak terorystychni orhanizatsiyy [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt General'noy prokuratury Ukrayiny. – Rezhym dostupu: http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=138582

4. Sovet mynystrov Luhanskoj narodnoy respublyky [Elektronnyy resurs] // Respublykansky ynfarmatsyonny portal Luhanskoj narodnoy respublyky. – Rezhym dostupa: <http://lnr-portal.su/soviet-ministrov>.

5. Strelkova Moskva ne brosyala, yly Chto stoyt za naznacheniyem v DNR sylovyka yz Prydnestrov'ya [Elektronnyy resurs] // Ofytsyal'niy sayt hazety “Moskovskyy komсомолец”. – Rezhym dostupa: http://www.mk.ru/politics/2014/07/11/strelkova-moskva-ne-brosila-ili-chto-stoit-za-naznacheniem-v-dnr-siloviki-iz-pridnestrovyia.html?google_editors_picks=true.

6. Stryelok na kameru ziznavsya, shcho pratsyuvav na FSB [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt informatsiynoho portalu “Ukrayins'ka pravda”. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/07/12/7031713/>.

7. Ukraina: ofytser HRU y “ruka Rossyy”? [Elektronnyy resurs] // Ofytsyal'niy sayt Russkoj sluzhby BBC. – Rezhym dostupa: http://www.bbc.co.uk/russian/international/2014/04/140415_ukraine_russia_special_forces.shtml.

8. Khto ye who v samoproholosheniy Donets'kiy narodniy respublitsi [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt informatsiynoho ahentstva “Espreso.tv”. – Rezhym dostupu: http://espreso.tv/article/2014/05/16/khto_je_who_v_samoproholosheniy_doneckiy_narodniy_respublici.

9. “Yandeks” ochen' lyubyt banderovtsev [Elektronnyy resurs] // Ofytsyal'niy sayt Obshcherossyyskoho obshchestvennoho patryotycheskoho dvizheniya “Russkoe natsional'noe edynstvo”. – Rezhym dostupa: http://soratnik.com/press/p_2014-05-24.html.

Vasylychuk E. O., PhD in Political Science, Associate Professor of History and Social Sciences Ukraine Cherkassy State Technological University (Ukraine, Cherkassy), asdp_ua@bk.ru

Trends destructive activities of Russian extremism in Ukraine

The tendencies destructive activities of Russian extremism in Ukraine. It is noted that available in subjects of extremism arsenal of tools and methods to achieve their goals turned exponents of extremist ideology on a grave threat to the national security

of Ukraine. In order to protect the vital interests of the individual, society and state fighting is one of the priorities of law enforcement and security agencies.

Keywords: Russian extremism, constitutional order, territorial integrity and national sovereignty, armed violence escalation.

Vasylychuk E. O., кандидат политических наук, доцент кафедры истории Украины и общественных дисциплин, Черкасский государственный технологический университет (Украина, Черкассы), asdp_ua@bk.ru

Тенденции деструктивной деятельности субъектов российского экстремизма в Украине

Проанализированы тенденции деструктивной деятельности субъектов российского экстремизма в Украине. Констатируется, что имеющийся у субъектов российского экстремизма арсенал средств и методов достижения поставленных целей обусловил превращение выразителей экстремистской идеологии в весомую угрозу национальной безопасности Украины. С целью охраны жизненно важных интересов личности, общества и государства борьба с этим явлением является одним из приоритетных направлений деятельности правоохранительных органов и органов безопасности.

Ключевые слова: российский экстремизм, конституционный строй, территориальная целостность, государственный суверенитет, вооруженное насилие, эскалация.

* * *

УДК 323.1

Рафальский І.О.

кандидат історичних наук, докторант,
Інститут політичних і етнологічних досліджень
ім. І.Ф. Кураса НАН України
(Україна, Київ), rumarenk@ipiend.gov.ua

РОСІЙСЬКІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЕКТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ

У статті розглядаються проблеми впливу російських інтеграційних проектів на процеси українського національного самовизначення. Проаналізовано концептуальна сутність проектів інтеграції на пострадянському просторі, визначено основні чинники наслідки російських проектів інтеграції.

Ключові слова: українське національне самовизначення, інтеграційні проекти, самоідентифікація держав.

Одним з основних засобів самоідентифікації країн (або державної ідентичності) є участь у процесах регіональної та глобальної інтеграції де національна інтеграційна політика є частиною як внутрішнього розвитку, так і зовнішньополітичної стратегії.

Починаючи з 1990 р. на терені колишнього СРСР склалася достатньо складна структура інтеграційних проектів та об'єднань. Якщо Євросоюз та євроатлантичні структури пропонують власні інтеграційні проекти “Східне партнерство” та “Партнерство заради миру”, наприклад, то Російська Федерація як головний актор на пострадянському просторі є ініціатором та головним провідником власних інтеграційних проектів, основними з яких є Євразійське економічне співтовариство (ЄвРАЗЕС), проект Митного союзу та Єдиного економічного простору, Євразійський економічний союз, Євразійський союз, Організація Договору про колективну безпеку (ОДКБ) та Союзна держава Росії та Білорусі.

Оскільки перед автором стоїть завдання неупередженого концептуального аналізу цілей, тактичних та стратегічних завдань Російської Федерації на пострадянському просторі, а також враховуючи необхідність наукового дослідження впливів інтеграційних проектів РФ на українське національне самовизначення, автор намагався використати найбільш можливий спектр джерел, свідомо аналізуючи, у тому